

Doğum Karşıtı Düşünce Akımlarının Sosyal Medyadaki Yansımaları: Reddit Örneği

Pelin ÖNDER EROL¹, Alperen ZOR²

Öz

Doğurganlığın küresel çapta düşmekte olduğu günümüz demografik yapılarında, makro yapısal süreçlerdeki değişimlerin neden olduğu etkenlerin yanı sıra düşünsel değişimler de düşen doğurganlığı açıklamaktadır. Bu düşünsel değişimler; antinatalizm ve çocuksuzluk akımlarının popüleritesinin artmasında da kendini göstermektedir. İki akımın ortak noktası olan çocuk istememe fikri, makro ölçekte doğurganlık hızının nüfusun yenilenme seviyesinin altına düşmesine neden olabilmektedir. Bu düşünce akımlarının ifadesini bulduğu mekânlar arasında sosyal medya platformları yer almaktadır. Çalışmada, sosyal medya platformlarından Reddit'te 2020-2021 yıllarında kendine yer bulan 217 adet "antinatalizm" ve 817 adet "çocuksuz" etiketli paylaşım, kategori ve ilişki analizine tabi tutulmuştur. Bu yolla akımların içinde üretilen temaları ve kategorileri saptamak, akımların birbirleriyle bağlantılı ilişkilerini ortaya koymak ve bunların doğurganlık üzerindeki etkilerini tartışmak amaçlanmıştır. Araştırma sonuçları; antinatalizm etiketli paylaşımlarda üreme, katastrofi, tahammülsüzlük, düşünce/politika, rıza, kapitalizm ve bireyselleşme kategorilerine işaret etmiştir. Ayrıca antinatalizm ve çocuksuzluk akımlarının doğurganlık üzerinde benzer etkiye sahip oldukları; yine de bireylerce farklı düşünsel süreçlerin sonucunda ortaya çıktığı bulgulanmıştır.

Anahtar Sözcükler

antinatalizm
çocuksuzluk
doğurganlık
sosyal medya
Reddit

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 07.04.2022

Kabul Tarihi: 20.09.2022

Doi:
10.20304/humanitas.1099921

Reflections of Antinatalist Currents of Thought on Social Media: The Case of Reddit

Abstract

In recent demographic structure where fertility is decreasing, ideational in addition to structural changes account for fertility decline. These ideational changes reflect upon rise of popularity of antinatalism and childfree currents of thoughts. The idea of rejecting procreation, which is the common point of both currents, may cause fertility rate decrease. It is also social media platforms where these ideational currents are embodied. In this study, categorical and relational analyses are conducted upon 217 "antinatalism" hashtags and 817 "childfree" hashtags in 2020-2021 in Reddit. This study aimed at determining themes and categories, which are produced within the currents, revealing the relations between currents and discussing effects of all these on fertility. Findings show that posts with hashtag of antinatalism have the categories of reproduction, catastrophe, intolerance, idea/politics, compliance, capitalism and individualization. Both antinatalism and childfree currents have similar effects on fertility, yet they are products of different ideational processes.

Keywords

antinatalism
childfree
fertility
social media
Reddit

About Article

Received: 07.04.2022

Accepted: 20.09.2022

Doi:
10.20304/humanitas.1099921

¹ Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İzmir/Türkiye, pelin.onder.erol@ege.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3660-4618

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji ABD, İzmir/Türkiye, alperenzor@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8863-4267

Giriş

Doğurganlık tüm dünyada azalma eğilimi göstermektedir. Azalan doğurganlık, nüfusların kendilerini yenileyememe noktasına ulaştığında ise konu, demografik bir mesele haline almaktadır. Düşük doğurganlığın altında yatan çok çeşitli sebepler varken, son yıllarda giderek yükselen doğum karşıtı düşünce akımlarının bu düşüşte etkili olabileceği düşüncesi konuyu güncel ve önemli kılmaktadır. Düşük doğurganlık ve doğum karşıtlığı ilişkisi aynı zamanda akademik dünyanın da ilgisini giderek çekmektedir. Yine de Türkiye’de bu konu üzerine yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Türkiye’de sosyoloji alanında doğrudan antinatalizm ve/veya doğum karşıtlığı konusunda herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Gönüllü çocuksuzluk konusundaki çalışmalar ise sayıca sınırlıdır. Bunlar arasından Eke (2020), nitel yönteme dayalı yaptığı doktora araştırması sonucunda çocuksuzluk tercihin söylemsel olarak inşa edildiğine işaret etmektedir. Yine nitel yönteme dayanan bir yüksek lisans araştırmasının bulgularına göre Türkiye’de gönüllü çocuksuzluğu tercih eden kadınlara yönelik negatif bir algı oluşmakta, hatta bunun bir tercih değil fizyolojik ya da psikolojik bir eksiklikten kaynaklandığı düşünülmektedir (Dalay Tez, 2016). Salman-Yıkılmış (2018) ise pronatalist bir kültüre sahip olduğunu iddia ettiği Türkiye’de kadınlar açısından gönüllü çocuksuzluğun norm dışılığına vurgu yapmaktadır. İrادی bir biçimde ürememe fikrinin düşünsel alt yapısı basitçe çocuksuzluk tercihi olabileceği gibi antinatalist bir tutumun da yansıması olabilmektedir. Bu bakımdan çalışmada bir tercih olarak “çocuksuzluk” ve felsefi temelleri olan bir yaklaşım olarak “antinatalizm” ayrı olarak ele alınmıştır.

Bu çalışmada çocuksuzluk, infertilite nedeniyle irade dışı çocuksuzluk dışında gönüllü olarak çocuk sahibi olmamaya; bir başka deyişle gönüllü çocuksuzluğa işaret etmektedir. Antinatalizm ise doğuma ilişkin bir yaklaşımdır ve kökenlerinin antikitede bulunabileceği felsefi unsurlar içermektedir. Antinatalizm kavramının kökü olan “natal” sözcüğü, Latince “nātālis” sözcüğünden türemiştir ve *Online Latin Dictionary*’ye göre ilk anlamı, doğum veya doğum ile ilişkili olana karşılık gelmektedir (Natalis, t.b.). Antinatalizm ise, yine Latince karşıtlık anlamı barındıran “anti” ön ekini içermesi nedeniyle doğuma karşı anlamını taşımaktadır. Antinatalizmin şu anki anlamıyla kullanımına ilk kez 2006’da biri David Benatar diğeri ise Théophile de Giraud tarafından yayınlanan iki kitapta rastlanmaktadır. Bununla birlikte antinatalistik düşüncelerin çeşitli tiplerinin izlerine, Antik Yunan, Antik Hindistan ve modern Avrupa’da rastlanabilmektedir (Morioka, 2021, s. 2). Kavramın bugün kullanıldığı hâlindeki anlamı, en genel ifadesiyle “doğum karşıtlığı” şeklinde ifade edilse de üzerine tartışılan görüşlere bakıldığında aslında antinatalizm için evrensel bir tanım

geliştirilmesinin oldukça güç olduğu anlaşılmaktadır. Morioka (2021) antinatalizmi, “insan varlığının ya da tüm duygu sahibi varlıkların doğmamış olması gerektiğine dair düşünce” olarak tanımlamaktadır. Zandbergen (2020) kavramı “insan varoluşunun, doğası gereğince hiç var olmamış olmaktan daha değerli olamayacağı inancıdır” biçimiyle ifade etmektedir. Öte yandan kavramı derinlemesine ele alan bir başka düşünür olan Coates (2014); antinatalizmin özünde, var olmanın reddine yönelik felsefi bir tutum yer aldığını belirtmektedir. Ona göre bu felsefi tutumun üç temel gerekçesi vardır: dünyadaki kontrol edilemeyen acı, üreme haricindeki anlamsız monoton yaşam pratikleri ve bireyin dünyaya gelişindeki rızanın yoksunluğu. Ayrıca Coates (2014) *childfree* (çocuksuzluk) hareketini, antinatalizmin felsefi temeli dışındaki bireysel bir yaşam tarzı tercihi olarak değerlendirmektedir.

Antinatalizmin savunusu ilk olarak Antik Yunan’da ortaya çıkmış, Sophocles ve Theognis gibi düşünürler tarafından tartışılmıştır. Daha sonraları Schopenhauer ve Cioran da doğum karşıtlığı üzerinde fikirler geliştirmişlerdir (Morioka, 2021, s. 2). Burada doğumun tüm alanlarına karşıt olmanın temelindeki fikirler, dünyanın ve insanlığın kaotik hâline gönderme yapmaktadır. İlk baskısı 1798 yılında yayınlanan *An Essay on the Principle of Population* başlıklı çalışması ile T. R. Malthus (1998), gıda arzı ve talebi arasındaki dengesizliğe vurgu yaparak, apokaliptik bir nüfus teorisi ortaya koymuştur. Geometrik artan mevcut nüfus artış hızı ile devam edildiği takdirde aritmetik artan gıda arzının kitleleri beslemek için yetersiz kalacağı ve bunun da uzun vadede kıtlık ve açlığa yol açacağını savunmuştur. Ancak kitlesel gıda arzını mümkün kılan teknolojinin gelişmesi ve nüfus artışının da Malthus’un iddia ettiği hızda artmaması, Malthus’un bu iddialarının karamsar bir teori olarak literatürde yerini almasına neden olmuştur. Yine de hızlı nüfus artışını küresel bir tehdit olarak gören bu yaklaşım, başka güncel yaklaşımlara da esin kaynağı olmuştur. Günümüzde bu teoriyi savunanlar yeni Malthusçular olarak anılmaktadır.

Yeni Malthusçu perspektif, doğum kontrolü yoluyla nüfusun sınırlandırılması gerektiğini iddia etmekte, bunu da özellikle ekonomik gelişmenin altın anahtarı olarak görmektedir. Yanı sıra son on yıllarda çevre üzerinde artan baskı, salgın hastalıklar, ekolojik krizler, doğal kaynakların giderek daha büyük bir nüfus tarafından paylaşılmak zorunda kalınması, bu perspektifin ortaya attığı görüşleri haklı kılmış gibi göstermektedir. Bu durum 20. yüzyılda yalnız yeni Malthusçu yazarlar tarafından akademik düzeyde değil toplumsal düzeyde de üremeye itidalli yaklaşıma ya da üremeyi tamamen reddetme boyutunda tutumlara yol açmaktadır (bk. Şekil 1). Yine de yüksek nüfus artışını, dünya nüfusunun refahı önünde engel olarak gören Malthusçu ve yeni Malthusçu fikirler, toplum içinde farklı sosyoekonomik

statüdeki kesimlerin aile planlaması konusundaki farklı tutum ve davranış örüntülerini açıklamakta yetersiz kalmaktadır (Rao, 1994).

Şekil 1. Morioka'nın antinatalistik düşünce modellemesi (Morioka, 2021, s. 4).

Şekil 1'de ilk katmanda yer alan doğum karşıtı antinatalizmin savunulması Antik Yunan'da ortaya çıkmış ve Sophocles ve Theognis gibi düşünürler tarafından tartışılmış olan ilk fikirlerdir (Morioka, 2021). Burada doğumun tüm alanlarına karşıt olmanın temelindeki fikirler, dünyanın ve insanlığın kaotik hâline gönderme yapmaktadır. Yine Şekil 1'in ilk katmanında yer alan diğer antinatalizm yaklaşımı olan reenkarnasyon karşıtlığı Antik Hindistan'da ortaya çıkan ve ölüm sonrası yeniden doğum inancını reddeden bir görüştür. Bu görüşe sahip kişiler, tüm doğmuş olanların acının içinde doğduğunu, acının bitimi için de Nirvana'ya ulaşılması gerektiğini belirtirler. Öyle ki soylu bir yaşam geçirenin dünyada gerçekleştireceği başka bir görevi kalmamıştır. Bir noktada Nirvana'yı amaçlayan yanları barındırması dolayısıyla reenkarnasyona karşı duruş fikrinin dünyaya gelişi tamamen kötü bulmadığı söylenebilir. Ek olarak bu görüşün veganlığın oluşumuna katkı sağladığı düşünülmektedir, zira yaklaşımın özüne göre tüm duygu sahibi ruhlar birbirine bağlıdır ve onları yiyerek yaşama zarar vermemek insanın vazifesidir (Morioka, 2021, s. 8).

İkinci katmanda görülen ve 20. yüzyılda ortaya çıkan üreme karşıtı düşünce ise bu çalışmaya da kaynaklık edecek olan güncel antinatalizm yaklaşımına işaret etmektedir. Bu bağlamda Morioka'nın düşüncesini üzerine kurduğu üç temel kategori şöyledir:

- Doğmuş olmak da doğurmak da kötüdür.
- Doğmak kötüdür ancak üreme kesin iyi ya da kötü olarak görülemez.
- Var olmak her zaman kötü olmasa da üremek her zaman kötüdür.

Brown ve Keefer (2020)'e göre; toplumdaki üst sınıf tabakası, kadınlar, büyük acılar yaşamış insanlar ve diğer insanlara güvenemeyen pesimist insanlar antinatalizm düşüncesine

diğer bireylere nazaran daha yatkındır. Üst sınıf tabakası, çocuk sahibi olmayı öteleme ve kaynak yeterliğini sağlama yönünde yaklaşım sergilerken; alt sınıftakiler stresli gençlik yıllarında çok daha aktif cinsel yaşama sahip olmaları dolayısıyla daha fazla çocuk yapma eğilimi göstermektedirler. İroniktir ki toplumda sosyoekonomik olarak daha avantajlı kesimler, gelecek nesillere dair daha fazla endişe duymaktadır. Cinsiyetler arasındaki üreme motivasyonunun düzeyindeki fark ise ebeveyn yatırımlarının aynı ölçüde olmayışından kaynaklanmaktadır. Erkekler daha kısa süreli ilişkiler yürütme eğilimindeyken; kadınlar uzun süreli ilişkileri hedeflemeleri dolayısıyla üst sınıf tabakasındakilere benzer şekilde maddi ve manevi kaynakların yeterli olduğu durumlarda çocuk yapmayı tercih etmektedirler.

Toplumda mevcut olan tabakalaşmalar ve farklılaşmalar doğrudan veya dolaylı olarak kişilerin, dünyaya ve hâliyle de doğuma bakış açılarında kimi değişikliklere sebep olabilmektedir. Bununla beraber bireylerin sahip oldukları ideolojiler diğer düşünsel alanları etkilemesi bakımından antinatalizm görüşlerinde de ayrışmalara yol açmaktadır. Örneğin güncel tartışmalar içerisinde yer alan ekoloji sorunları ve bu sorunlara karşı duruş sergileyen aktivistler, her yeni doğacak çocuğun sınırlı miktardaki yenilenemez enerji kaynaklarını tüketecek olması ve dolayısıyla ekolojide zarar verecek olması iddiasıyla şekillenen bir antinatalizm görüşü benimsemektedir (Özmen, 2018, s. 5). Öte yandan feminist aktivistler ise antinatalizmi, kadın bedeninin doğum kaynaklı sömürsünün önüne geçilmesi bağlamında değerlendirmektedir (De Giraud, 2006, s. 119).

Antinatalizm kavramının güncel anlamına kavuşmasında önemli rolü olan David Benatar (2019) ise, genel itibarıyla pragmatik bir yaklaşımdan yola çıkarak doğmuş olmanın, haz ve acı asimetrisi yönünden sakıncalı olduğunu belirtmektedir. Ona göre bütün hayatlar kötü tecrübe içermektedir ve böyle bir hayata sahip olacak kişinin dünyaya gelmesi her zaman zararlıdır. Dolayısıyla da hazzın yoksunluğu, var olmayan için kötü olmayacaktır ancak acının yokluğu, o iyi olma hâli kimse tarafından tecrübe edilmese daha iyi olacaktır. Mevcut asimetrinin temellerinin dünyada var olan kaosa ve acıya dayandırıldığı burada açıkça görülebilmektedir. Ne var ki Benatar'ın görüşleri yalnızca bu asimetri üzerinden şekillenip devam etmemektedir. Doğum yanlılarının ısrarla vurguladığı rasyonel ve çağdaş olma çağrısının aslında onların içine düştüğü bir bataklık olduğunu düşünmektedir. Bu doğrultuda ebeveynlerin yeterliliği, devlet politikaları, rıza ve kişisel fayda eksenindeki açıklamalarıyla bunu kanıtlama çabası içerisindedir. Örneğin; Benatar'ın “çocuk yetiştirmeye hazır olmadan çocuk yapan oldukça fazla sayıda çocuk (ergen) var” yönündeki ifadesi çoğu ebeveynin hem maddi hem de manevi açıdan çocuk bakımında yeterli olmadığını ima etmekte ve rasyonel

olarak doğuma mesafeli davranmanın geçerli bir yaklaşım olacağına gönderme yapmaktadır. Onun “insanlar, üremekten varoluşun getireceği zararları önlemek amacıyla feragat ediyorsa bu gerekçeler bencil değil özgecildir” yorumu da antinatalist düşünceye getirilen rasyonaliteden uzaklık ve bencilik suçlamalarına cevap niteliği taşımaktadır. Onun doğum ve bencilik ilişkisine dair görüşleri bununla da sınırlı kalmamaktadır. Objektif olarak bakıldığında bireylerin, kendi saf hazları doğrultusunda ya da psikolojik sıkıntılarını gidermek adına dünyanın kaosunu ve çocuğun geleceğini umursamadan ürediklerini belirtmektedir. Bu nedenle kişilerin, her ne kadar çocuk sahibi olma motivasyonlarını çeşitli masum içsel süreçlere dayandırıyor olsalar da bir noktada farkında olmadan dahi bencilce davranabileceği anlaşılabilmektedir. Bunlara ilaveten dünyaya getirilecek bireyin rızasının alınamaması da Benatar’a göre var olmanın mantıksızlığına dair bir diğer kanıttır. Rossolotos (2018) ise Benatar’ın antinatalizme dair temellendirmelerini nihai bir çerçeveye oturtmaktadır.

- Doğmuş olmamak her zaman daha iyidir.
- Yaşam kalitesi

Yaşam Kalitesi (Genel): En iyi yaşamlar bile hem insanların düşündüğünden daha fazla hem de gerçekçi olarak oldukça kötüdür.

Yaşam Kalitesi (Hedonistik Bakış): Bir hayatın iyiye ya da kötüye gidişi; haz ve acı doğrultusunda değerlendirilir.

Yaşam Kalitesi (Arzu Tatmini Bakışı): Arzuların tatminini sağlayabilmek ve zihinsel durumu olumlu tutmak arasında fark vardır.

Yaşam Kalitesi (Objektif Bakış): Yaşamın kalitesi, belirli nesnel iyiler ve kötüler tarafından ne ölçüde karakterize edildiğiyle belirlenir.

- Acı çekme üremenin bedellerinden biridir.
- Engelli doğmaktansa hiç doğmamak tercih edilecek bir durumdur.
- Doğmak her zaman zararlı olduğundan, fetüsleri henüz erken aşamalardaiken aldırma daha iyidir.

- İnsan nüfusu sıfırlanmalıdır.
- İnsanlığın yok oluşu hiçbir zaman pişmanlığa neden olmayacaktır.

Çağdaş dünyada antinatalizmin en hararetli savunucusu olarak kabul edilen Benatar’ın bu iddiaları oldukça nihilistiktir. Dolayısıyla her tipten antinatalizm ve çocuksuzluk tercihini kapsayan bir yaklaşım olamayacağı açıktır. Bu nedenle giderek yükselen antinatalist ve çocuksuzluk akımlarını çözümlenmede yapısal farklılaşma ve düşünsel değişimi temel alan

açıklamalara gereksinim vardır. Bu bağlamda bu çalışmaya Demografik Geçiş Kuramı'na referansla ortaya atılmış olan İkinci Demografik Geçiş Kuramı kuramsal temel teşkil etmiştir.

Nüfusların yüksek doğurganlık ve ölümlülük döneminden düşük doğurganlık ve ölümlülük düzeylerine geçişini gösteren Demografik Geçiş Kuramı'nın açıklamakta yetersiz kaldığı çok düşük doğurganlık düzeylerini düşünsel değişim üzerinden çözümleyen İkinci Demografik Geçiş Kuramı, yukarıda da belirtildiği üzere bu araştırmanın kuramsal altyapısını oluşturmaktadır. Kuram, gelişmiş ülkelerde hâkim olan bireyselleşmenin ve post-materyalizmin, doğurganlık hızında düşüş ve aile yapısında değişime neden olduğunu, bireysel tutum ve davranışların bu yapısal değişim üzerinde etkili olduğunu iddia etmektedir (Lesthaeghe, 1983; Lesthaeghe, 2010; Van de Kaa, 1987). Özellikle 1980'lerden sonra gelişmiş dünyadaki nüfusun yenilenme seviyesi altındaki toplam doğurganlık hızlarını açıklamada referans alınan kuram, bu araştırmanın konu edindiği antinatalizm ve çocuksuzluk düşünce akımlarının ortaya çıkış koşullarına odaklanmaktadır. Toplam doğurganlık hızı, bir nüfusta kadınların doğurganlık çağı boyunca (15-49 yaş) doğuracakları ortalama çocuk sayısıdır; toplam doğurganlık hızının 2,1 olduğu durumda nüfus, yenilenme seviyesindedir. Nitekim günümüzde küresel düzeyde giderek azalan doğum oranları dikkate alındığında, nüfusların kendilerini artık yenileyemeyecekleri, bir başka deyişle Türkiye'nin de aralarında olduğu bu toplumlarda doğal nüfus artışının negatif yönde hareket edeceği açıkça görülmektedir (bk. TÜİK, 2020, Doğum İstatistikleri). Türkiye'deki toplam doğurganlık hızının 2021 yılında 1,70 olduğu dikkate alındığında, azalan doğurganlık eğilimin yanı sıra nüfusun kendini yenileyemeyeceği bir seviyede doğurganlık hızına sahip olduğu da görülmektedir (TÜİK, 2021). Gelişmiş ülkelerdeki doğurganlık düşüşü bireylerin kendi kararları ile şekillenen davranışlarının istatistiki toplamının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır (Önder Erol, 2019, s. 24). Bu bakımdan düşük doğurganlık, tetikte olunması gereken önemli sosyal konular arasında değerlendirilmektedir.

Demografik geçişini tamamlamış toplumlarda çocuk yönelimli tutum ve davranışlar, yerini birey yönelimli tutum ve davranışlara bırakmakta (Lesthaeghe, 1983), çocuğun kral olduğu (king-child) bir düşünsel sistemden ebeveynin kral olduğu (king-pair) bir düşünsel sisteme geçilmektedir (Van de Kaa, 1987, s. 11). Buradaki temel motivasyon ise özgecilikten bireyselleşme bağlamında bencilliğe geçiş olarak görülmektedir. Bir başka bakış açısına göre ise antinatalizm üremenin toplumun ortak iyisi için sınırlandırılması fikrine dayanmaktadır. Antinatalist tutumun altında yatanın bencillik olduğuna dair iddialar dikkate alındığında, İkinci Demografik Geçiş Kuramının antinatalizmi çözümlenmekte yetersiz kalacağı ama

çocuksuzluk tercihini açıklayabileceği düşünülmektedir. Yine de antinatalizmin doğasının özgeci mi yoksa bencil mi olduğu üzerinde bir mutabakat mevcut değildir. Zira antinatalizm, çok çeşitli nedenlerden dolayı bir dünya görüşü olarak benimsenebilmektedir.

Geleneksel tarım toplumları çocuğun ekonomik olarak değerli görüldüğü ve çok sayıda çocuğun ailenin prestiji kabul edildiği toplumlardır. Çocuk, iki nedenden dolayı ekonomik olarak değerlidir. Bunlardan biri çocuğun ücretsiz aile işçisi olması, diğeri ise çocuğun ebeveynlerince yaşlılık sigortası olarak kabul edilmesidir (Kağıtçıbaşı, 1982). Buradaki net varlık akışının yönü çocuktan aileye doğrudur, oysa sanayileşmiş toplumlarda çocuk, ekonomik bir fayda sağlamazken aksine ekonomik bir külfet olarak görülür ve bu da net varlık akışının yönünü aileden çocuğa döndürür (Caldwell, 1978, s. 553). Kısacası üremenin ve çoğalmanın değerli görüldüğü sanayi öncesi toplumlardan sanayi toplumlarına geçişle birlikte daha az sayıda çocuk arzu edilmeye başlanmıştır. Bu değişimin altında yatan neden ekonomi gibi makro yapısal süreçlerle ilişkilidir. Ancak sanayi sonrası toplumlarda artık bu değişimin nedeni makro yapısal süreçler ile açıklanamamaktadır; zira değişim daha ziyade düşünsel düzeyde gerçekleşen farklılaşmaya bağlıdır (Önder Erol, 2018, s. 875). Bireylerin kendini gerçekleştirme motivasyonlarının ön plana çıktığı bu post-materyalist dönemde çocuksuzluk, bir alternatif olarak yükselmeye başlamıştır.

Sosyoekonomik yapının bir felsefe olarak doğum karşıtlığı ve bir davranış örüntüsü olarak çocuksuzluğu mümkün kılmasının yanı sıra antinatalizm ve çocuksuzluk fikirlerinin tartışılmasının sosyal olarak kabul gördüğü bir bağlam içinde bu iki düşünce akımının bir sosyal medya platformu üzerinden nasıl tezahür ettiğini ortaya çıkarmak bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma evrenini “Reddit” sosyal platformunda, antinatalizm ve çocuksuzluk akımlarına ilişkin 2020-2021 yıllarındaki r/antinatalism ve r/childfree topluluğunda paylaşılan tüm içerikler oluşturmaktadır. Araştırma evreni olarak bu platformun seçilme nedeni genel itibarıyla düşüncelerin yazılı ve görsel olarak rahatlıkla paylaşılmasına imkân tanınmasıdır. Reddit platformu 2005 yılında diğer bilindik sosyal medya mecralarıyla aynı dönemde kurulmuştur ve tıpkı diğerleri gibi büyümeyi sürdürmüştür. Platform, 2021’in ilk çeyreğinde elde edilen verilere göre 50 milyondan fazla günlük aktif kullanıcı ve toplam 100 binden fazla aktif topluluk barındırmaktadır (www.redditinc.com).

Reddit işleyiş bakımından “r/” ile başlayıp bunun altında oluşturulan *subreddit* isimli alt gruplar, forumlar üzerinden etkileşim kurmaya dayanmaktadır. Kullanıcılar bu forumlar içerisinde belirlenen paylaşım kuralları doğrultusunda özgürce görsel ya da metinsel içerikler üretebilmektedirler. Öte yandan paylaşım yapmayan kullanıcılar ise kendi sahip oldukları görüşlerini, hoşnutluklarını ya da hoşnutsuzluklarını platformun sunduğu beğeni puanlaması üzerinden gerçekleştirmektedirler. Yüksek puan alan paylaşımlar site içerisinde daha fazla görünürlük kazanmaktadır. Kullanıcılar beğeni puanının yanı sıra doğrudan yorum yazabilme imkânına da sahiptir. Bu çalışma özelinde ise Reddit.com içerisinde yer alan r/antinatalism topluluğu 2010’da açılmış ve böylece çevrim içi ortamdaki antinatalistler deneyimlerini, şakalarını ve felsefi alıntılarını güvenle paylaşabilecekleri korunaklı bir uzam yaratmışlardır (Morioka, 2021, s. 11).

2020-2021 yıllarındaki paylaşımların belirlenme gerekçesi, insanlığın bu dönemde Covid-19 pandemisini tecrübe etmiş olmasıdır. Yaşama duyulan güvenin sarsılarak riskin en üst düzeyde hissedildiği pandemi sürecinde, yaşamaya ilişkin olarak hemen herkesin karamsarlaştığı ve ayrıca hâlihazırda kaotik düşünceleri olan kimi grupların daha da karamsar oldukları düşünülmektedir. Bu temelde araştırma, yaşama ilişkin bir karşı duruş olarak da görülebilecek doğum karşıtlığının sosyal medyada iki temel anahtar kelime üzerinden analizinin yapılmasını içermektedir. Hem pandeminin hem de doğum karşıtı yükselen akımların küresel niteliği, çalışmada bu anahtar kelimelerin İngilizce olarak belirlenmesine neden olmuştur. Buna göre etiket olarak *antinatalism* (antinatalizm/doğum karşıtlığı) ve *childfree* (çocuksuz) anahtar kelimelerini içeren paylaşımlar arasından yüksek beğeni puanına sahip olanlar araştırma verisine dahil edilmiştir. Bunun yanı sıra pandemi döneminde tüm dünyada sosyal medya kullanımının hızla artması da bu çalışmanın zamansal olarak sınırlandırmasında bir diğer önemli etkidir.

Daha spesifik olarak araştırmanın örnekleme, Reddit’te 2020-2021 yıllarındaki r/antinatalism ve r/childfree topluluğunda paylaşılan tüm içerikler arasından Reddit platformu için kod veri doygunluğunu sağlayan ve popüler denebilecek r/antinatalism ve r/childree etiketli paylaşımları kapsamaktadır. Bu seçimdeki temel ölçüt, verilerin alındığı 10.12.2021 tarihinde en az 2000 beğeni puanına sahip olunmasıdır. Buna göre örneklem, 217’si r/antinatalism ve 817’si ise r/childfree verisi olan toplamda 1034 paylaşımdan oluşmuştur.

Araştırmanın verileri, Reddit sosyal medya platformunda doğum karşıtlığı ile ilgili paylaşılan içeriklerin manuel taramasının yapılması yoluyla toplanmıştır. Verilerin analiz

kısımında ise içerik analizi teknikleri arasında yer alan ilişki analizi ve kategori analizi tekniklerine başvurulmuştur.

İlişki analizinde, bir kavramın diğeriyle birlikte kaç kez görüldüğü, “çeşitli mesaj ögelerinin hangi ilişki yapısı içinde bulunduğu” saptanmaya çalışılmaktadır. Diğer bir deyişle, aynı mesaj içinde iki veya daha fazla sayıda ögenin birlikte görülme olasılığı hesaplanmaktadır (Bilgin, 2014, s. 22-24).

Kategori analizi ise “genel olarak belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesini ve ardından bu birimlerin, belirli kriterlere göre kategoriler hâlinde gruplandırılmasını ifade eder” (Bilgin, 2014, s. 19). Kategori analizinde de kategorilerin frekansı saptanabilmektedir (Bilgin, 2014, s. 20). Toplanan verilerin kodlanması sürecinde kullanılan Kodlar Tablosu (bk. Tablo 1), hem çalışma öncesinde yapılan literatür taraması hem de verilerin toplanması aşamasında elde edilen yeni kodlar vasıtasıyla oluşturulmuştur. Strauss ve Corbin (1990)’in, üç kodlama tipinden ikisine başvurulmuş, buna göre *daha önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama* ve *verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama* esas alınmıştır (akt. Yıldırım ve Şimşek, 2000, s. 165, 168). Nitekim Punch (2005), bu konuda araştırmacının esnek olduğunun altını çizerek, kodlama faaliyetinin veri analizini başlattığını ve aynı zamanda analiz boyunca devam ettiğini belirtmektedir. Hatta ona göre, “Başlangıç kodlaması betimleyici ve çok sınırlı çıkarım gerektirirken, sonraki kodlama, daha üst düzey kavramlar kullanarak verileri bütünleştirecektir” (Punch, 2005, s. 195).

Veri toplama ve analizi sürecinde izlenen aşamalarda; öncelikle Reddit platformunun arama filtreleme ve sıralama ayarları kullanılarak “r/antinatalism” başlığı altında, araştırmanın kapsamındaki tarihler arasındaki 2000 beğeni puanı üzerindeki paylaşımlar sıralanmıştır ve başlıkların en çok hangi ana temaları içerdiği kategorize edilmiştir. Sonraki adımda ise yeniden Reddit platformunun arama filtreleme ve sıralama ayarları kullanılarak “r/childfree” başlığı altında, araştırmanın kapsamındaki tarihler arasındaki yine 2000 beğeni puanı üzerindeki paylaşımlar sıralanmıştır ve daha sonrasında bunlar arasından antinatalizm ile ilişkili olanların sayısı araştırmacı tarafından dikkatli okuma yoluyla manuel olarak belirlenmiştir.

Elde edilen bu veriler arasında; antinatalizm etiketi taşıyan 217 paylaşım, kategori analizine tabi tutulmuş ve frekans ve yüzde gibi betimsel analizleri yapılmıştır. Çocuksuz etiketi taşıyan 817 paylaşımın ise antinatalizm etiketi taşıyanlarla herhangi bir ilişkisi olup olmadığı ilişki analizi yoluyla çözümlenmeye çalışılmıştır.

Bulgular

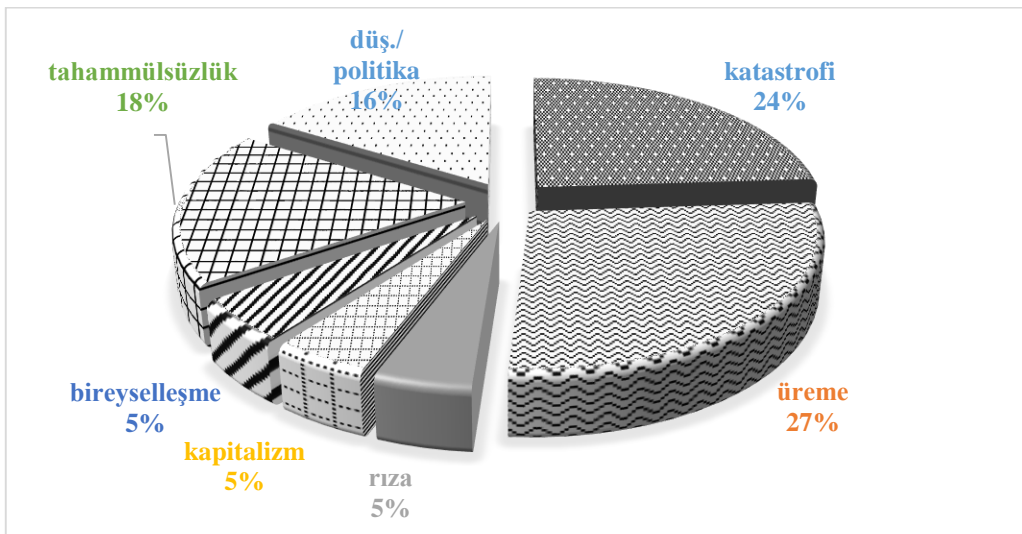
Araştırma yoluyla elde edilen veriler, doğum karşıtı düşünce akımlarının sosyal medyadaki yansımalarını oluşturulan temalar ve kategoriler aracılığıyla açıklanmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan Kodlar Tablosu (bk. Tablo 1) ve ona dair tanımlamalara aşağıda yer verilmiştir. Antinatalist ve çocuksuzluk düşünce akımlarının birbiri ile olan bağlantılarına dair genel bulgulara ise bu tartışmanın hemen ardından yer verilmiştir.

Tablo 1

Kodlar Tablosu

Tema	Kategori
Katastrofi	Acı Çekme
	Daha İyi Bir Geleceğin İmkânsızlığı
Üreme	Üremenin Yersizliği
	Evlat Edinme
	Kürtaj Hakkının Gerekliliği
	Bencillik
Rıza	Rıza Dışı Var Olmak
Kapitalizm	Sömürü
Bireyselleşme	Kişisel Hedefler/Amaçlar
	Çocuksuz Aile
Tahammülsüzlük	Doğmuş Olmaya/Doğuma İsyan
	Çocukları Sevmeme
Düşünce/Politika	Bireyin Eğitiminin Yetersizliği
	Pronatalist Politika Karşıtlığı

Bütün temalar arasında sırasıyla üreme, katastrofi, tahammülsüzlük ve düşünce/politika temalarının; antinatalizm ve çocuksuzluk özelinde oldukça yoğun karşılaşılan alanlar olduğu görülebilmektedir. Öte yandan bireyselleşme, kapitalizm ve rıza temaları ise görece daha az öneme sahiptir (bk. Şekil 2).

Şekil 2. Temalara ait dağılım grafiği

Üreme

Tüm temalar içerisinde üreme teması, %27 ile en yüksek orana sahip temadır (bk. Şekil 2). Üremenin doğrudan “antinatalizm” ve “çocuksuz” anahtar kelimeleri ile ilgili olması nedeniyle bu, beklenen bir bulgudur. Üreme teması altında yer alan kategoriler arasında, üremenin yersizliği, evlat edinme, kürtaj hakkının gerekliliği ve bencillik yer almaktadır. Bakıma yetkin olmayan ebeveynler, psikolojik sıkıntı nedeni ile üreme, çevre baskısı ile üreme, gen/soy aktarımının anlamsızlığı ve ekolojik zarar konularına gönderme yapanları kapsayan bu kategoriler arasında en fazla ön plana çıkanlar; üremenin yersiz (%34) ve bencillik (%34) üzerine kurulmuş olduğuyula ilişkilendirilenlerdir.

Katastrofi

Şekil 2’ye göre en yüksek ikinci orana (%24) sahip tema olan katastrofi temasıyla ilişkili paylaşımlarda; dünyanın birçok olumsuzluğu barındırdığına ve bu durumun gelecek nesillerle düzeltilemeyeceğine dair genel bir algının hâkim olduğu gözlenmiştir. Bir başka deyişle, bu tema altında hayatın mevcut durumu ile zaten bir acı çekme yeri olduğunu belirtenler ve bununla birlikte daha iyi bir geleceğin imkânsız olduğunu düşünenler yer almaktadır. Katastrofi teması içinde toplamda acı çekme kategorisine gönderme yapanlar (%89), daha iyi bir geleceğin imkânsızlığındakilere (%11) göre çok daha yüksek bir oranı temsil etmektedir.

Dünyadaki problemlerin spesifik olarak belirtildiği durumlarda ise sakatlıklar ve genetik bozukluklar, çevre sorunları, gezegenin yetersiz kaynakları, dünyanın güvensiz bir yer oluşu, psikolojik sorunlar ve salgın hastalıklar göze çarpmaktadır. Bu paylaşımlara dair bulgularda dikkat edilmesi gereken ortak nokta, bunların herhangi bir isyan içermeksizin yalnızca dünyanın acı yüklü ve distopik yapısından bahsedilmesidir.

Tahammülsüzlük

Toplamda %18’lik temsil oranı ile (bk. Şekil 2) tahammülsüzlük teması genel itibarıyla doğmuş olmaya ya da doğum olgusuna karşı net bir isyanı dile getiren sınırlı sayıda paylaşım ile ilişkilendirilmiş ve bu paylaşımlar tahammülsüzlük temasının çok büyük oranını (%95) oluşturmuştur. İsyân, genellikle yaşamın anlamsızlığıyla ve monotonluğuyla birlikte anılmakta ve boyutları ölme hakkının tartışılmasına ve hatta ölme isteğine kadar varabilmektedir. Tahammülsüzlük teması çok az oranla (%5) kendini çocukları sevmeme biçiminde de göstermektedir. Ancak antinatalist düşünceye sahip bireylerin genelinde bunun

aksine filantropik bir tutumla çocukları ve insanları sevme ve onları dünyaya gelmeden kurtarabilme motivasyonu ağır basmaktadır.

Düşünce/Politika

Antinatalizm-pronatalizm çatışmasının en sıklıkla görülebileceği bu tema, içeriğinde hiçbir gerekçelendirme ve açıklama yapmaksızın ya da oldukça sınırlı yorumlar yaparak üremenin devam etmesine yönelik karşı duruş sergileyen kişilerin paylaşımlarını kapsamaktadır. Bu karşı çıkış, bazı bireyler açısından insan türünün tamamen yok olması gerektiğine dair daha radikal bir anlayışa da evrilebilmektedir.

Kendine %16'lık temsil oranı (bk. Şekil 2) bulmuş olan düşünce/politika temasının kategorileri arasında pronatalist politika karşıtlığı, temsil ettiği yüzdeye (%94) bakıldığında çok daha önemli bir yer işgal etmektedir. Bununla birlikte sınırlı oranda ifadede, toplum içerisinde yeterli düzeyde bilinçli birey olmadığı ve üremeyle ilgili politikaların yürütülmesi gerektiğine dair gereklilik dile getirilmektedir.

Rıza

Bireyin dünyaya gelmesinde rızasının alınamamasının, literatürde de tartışıldığı üzere bu araştırma çerçevesinde de bazı kişiler tarafından başlı başına ahlaki yönden sakıncalı bir durum olarak tasvir edildiği görülmüştür. Dolayısıyla paylaşımlar içerisinde bu soruna değinenler, rıza teması altında değerlendirilmiş, bu paylaşımlar ise toplam paylaşımların %5 gibi küçük bir kısmını oluşturmuştur (bk. Şekil 2). Doğumda rızanın yokluğu aynı zamanda ebeveyni de birçok yönden sorumluluk altına sokmakta ve dünyaya getireceği çocuklara borçlu kılmaktadır.

Kapitalizm

Doğurganlık ve nüfusun bir iktidar konusu olması ve kapitalist sistemin sömürü yoluyla bu durumun tezahüründe önemli rol oynadığına dair literatürdeki tartışma ile tutarlı bir biçimde; paylaşımlardaki ifadelerde de nüfus, toplumun devamlılığını sağlamak üzere gerekli işçi veya asker sayısı olarak ele alınmaktadır. Bununla birlikte kadınların kapitalist sistemin sürdürülebilirliği için üreme fonksiyonu açısından bedensel sömürüye maruz kaldığını iddia eden ifadeler de saptanmıştır. Yine de kapitalizm temasının genel itibarıyla düşük oranda (%5) temsil edilmesi nedeniyle sınırlı bir öneme sahip olduğu söylenebilir (bk. Şekil 2).

Bireyselleşme

Post-materyalist toplumun bir yansıması olarak karşımıza çıkan bireyselleşme; antinatalizm içerisinde de kendine belirli bir yer bulabilmektedir. Bireyler, geleneksel toplumdaki standart biyografilere alternatif olacak biçimlerde hiç çocuk yapmamayı tercih edebilmektedirler. Nihayetinde toplum içinde gönüllü çocuksuz aileler gibi yeni aile tipleri giderek normalleşmekte ve bazı kesimler için benimsenebilmektedir. Bireyselleşme temasının altında kişisel hedefler/amaçlar ve çocuksuz aile temaları kendine yer bulmuştur.

Ne var ki bu tema diğerleriyle kıyaslandığında antinatalizm ve çocuksuzluk ile en az bağdaştırılan olgulardan biri olarak (%5) göze çarpmaktadır (bk. Şekil 2). Görüşü benimseyenler tarafından içselleştirilmediği düşünülen bu olgu, nitekim Coates ve Morioka'da da antinatalizm sınıflandırmasının dışında tutulmuştur. Yine de bu araştırmada, bireyselleşme, antinatalizmi ve çocuksuzluğu mümkün kılan bir temelden ziyade, sadece bu akımların gönderimde bulunduğu temalardan biri olarak yansımasını bulmuştur.

217 adet antinatalizm etiketi taşıyan paylaşımın konu olduğu kategori analizi yoluyla elde edilen bütün bu bulgulara ek olarak; araştırma kapsamında gerçekleştirilen diğer çözümleme tekniği ilişki analizi olmuştur.

817 adet çocuksuz etiketi taşıyan paylaşımın tabii tutulduğu ilişki analizinin sonucunda ise; çocuksuzluk akımına ait paylaşımların antinatalizm kavramıyla doğrudan birlikte kullanıldığına dair herhangi bir bulguya ulaşılamamıştır. Bununla birlikte antinatalizme ait verilerde de ayırışmaya yönelik benzer bulgular elde edilmiştir.

Yine birbiri ile bağlantılı olduğu düşünülen antinatalizm ve çocuksuzluk akımlarının doğurganlık üzerinde benzer etkiye sahip olmalarına karşın; bireyler tarafından benzer düşünsel süreçlerin sonucunda ortaya çıkmadığı görülmüştür. Antinatalizm, hayat planlarını doğrudan etkileyen felsefi bir tavır olmakla birlikte savunucuları tarafından farklı motivasyonlar dolayısıyla destek görmektedir. Yine çalışmada, çocuksuzluk akımının genel itibarıyla antinatalist düşüncelerden kaynaklı gelişmeyebildiği, bir davranış biçimi olarak ortaya çıkabildiği görülmektedir. Çocuksuzluk akımı genellikle bireyselleşmiş yaşam dinamikleri sebebiyle ortaya çıkmakta ve çoğunlukla felsefi temele dayanmamaktadır. Bunların yanı sıra antinatalizmin, yalnızca çocuk yapmamanın seçildiği bir yaşam biçiminden ibaret olmadığı göz önüne alınmalıdır. Çok daha geniş erimli bir dünya görüşünü içerisinde barındırmaktadır. Bazı noktalarda çocuksuzluk akımının düşünsel dayanakları antinatalizm ile

ilişkilendirilen kategorilere işaret etse dahi hem veri yoğunluğu hem de doğrudan ilgililik açısından çocuksuzluk akımı antinatalizmden ayrılmaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Küresel dünyada gerçekleşen çok sayıdaki değişim ve gelişim, doğurganlık eğilimleri üzerinde etkili olabilmektedir. Makro düzeyde ve yapısal farklılaşma sürecinde gerçekleşen doğurganlık düşüşünün ardından düşünsel düzeydeki değişimler de bireylerin doğurganlık davranışlarını değiştirmektedir. Düşünsel değişimin düşen doğurganlık hızlarını açıklamadaki rolüne değinen İkinci Demografik Geçiş Kuramı'na göre doğurganlık düzeyleri özellikle sanayi sonrası toplumlarda nüfusun yenilenme seviyesi altında kalan doğurganlık hızlarına yol açmaktadır. Bu bağlamda antinatalizm ve çocuksuzluk gibi özellikle son zamanlarda revaçta olmaya başlayan kimi düşünce akımları, bu düşünsel değişim ile yakından ilişkilidir. Dolayısıyla doğurganlık düşüşünün ciddi boyutlara ulaştığı ve evrensel bir nitelik kazandığı düşünülmürse, buna yol açma potansiyeli taşıyan düşünsel akımlara da mercek tutulması bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular, antinatalist düşünce akımının kendi içerisinde 7 ayrı temadan beslendiğini göstermektedir. Bunlar, üreme, katastrofi, tahammülsüzlük, düşünce/politika, rıza, kapitalizm ve bireyselleşmedir. Araştırmanın diğer odak noktası olan çocuksuzluk akımına ilişkin bulgularda ise bu çalışmada ele alınan iki düşünce akımının, var olan tutumsal benzerliklerine rağmen benimsenme nedenleri bakımından ayrışmaların olduğu görülmüştür.

Üreme temasında, üremenin yersiz ve bencilce bir davranış olduğu düşünceleri hâkim konumdadır. Buradaki ifadeler de göz önüne alındığında, temanın ahlaki bir sorundan ziyade gerçekçi olarak üremenin olumsuz etkilerine odaklandığı görülmektedir. Aynı zamanda üreme motivasyonunun bencilce bir davranış olarak değerlendirilmesi de aile kurumunun ve onun geleneksel olarak gerektirdiği çocuk sahibi olma davranışının yersiz olduğunu desteklemektedir. Bu noktada aile kurumuna ve yapısına ilişkin toplumsal kabulün değişime uğradığı düşünülebilir, nitekim bu tespit aile kurma davranışının dönüşümüne işaret eden İkinci Demografik Geçiş Kuramı'nın temel iddialarıyla örtüşmektedir.

Katastrofi temasını ele aldığımızda dünyadaki problemlere göndermeler yapan ifadeler karşımıza çıkmaktadır. Temada en yüksek orana sahip olan acı çekme kategorisi ise bu gerçekliğin nihai sonucunun bireyde ve toplumda olumsuz duygular yarattığını belirtmektedir.

Tahammülsüzlük teması ve onun en belirgin kategorisi olan doğmuş olmaya isyan, yaşama dair bireylerde oluşan bıkkınlığı ortaya koymaktadır. Bu durumun nedeni genellikle hayatın monotonluğu ve amaçsızlığı olarak görülmekteyken varılan en radikal nokta ise ölme hakkı ve ölme isteğidir. Daha fazla karamsarlığa işaret eden ilk üç kategorinin toplam paylaşımların tüm paylaşımların büyük çoğunluğunu temsil etmesinin, araştırmanın ölümlülük hızlarının yüksek olduğu pandemi döneminde yürütülmesinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı iddia edilebilir.

Düşünce/politika teması içerisinde yer alan pronatalist politika karşıtlığı, belirli bir görüşe dair net bir karşı duruş ve protesto içeren paylaşımları barındırması sebebiyle sosyal medyada görülen yeni aktivist sosyal hareketlere örnek gösterilebilir. Çocuk sahibi olmaya dair teşviklere yönelik sosyal medyada gösterilen tutumlar, hem antinatalizm akımının gerçekten de sosyal mecralarda belirli bir etkiye sahip olduğunu hem de bu mecraların pronatalizm-antinatalizm çatışmasına ilişkin var olan tutumların yeniden üretiminde rol oynadığını göstermektedir. Sosyal medyada görülen yeni sosyal hareketlere örnek gösterilebilecek paylaşımlar içermesi nedeniyle akımın sosyal platform üzerindeki net yansımalarından biri olarak değerlendirilebilir.

Rıza temasının antinatalist görüş içerisindeki ahlaki yöne gönderme yapıyor olmasına karşın oldukça az değinilen temalar arasında olması şaşırtıcıdır. Buradan çıkabilecek sonuç ise düşünce akımının esas motivasyonunun dünyanın gerçekçi sorunları olduğudur.

Kapitalizm teması gerçekçi küresel problemlere işaret etmesine karşın rağmen diğer temalara nazaran daha düşük bir temsil oranına sahiptir. Bu durum kapitalizmin doğurduğu problemlerin, antinatalist görüş içerisinde diğer temalarda ortaya konulan gerekçelerle ilişkilendirilmeksizin ele alındığını ve dolayısıyla bireylerin antinatalist düşünce sistemlerinin şekillenmesinde görece daha az öneme sahip bir tema olduğunu göstermektedir. antinatalist görüş içerisinde beklendiğinden fazla duruma özgü bir sorun olarak görüldüğü şeklinde değerlendirilebilir.

Son olarak bireyselleşme teması, antinatalizmin ortaya koyduğu ahlaki ve dünyevi problemlerden bağımsız olarak bireyin kendi hayatını kurma biçimi ya da kişisel tatmini ile ilişkili olması nedeniyle antinatalizm içinde düşük bir temsil bulmakta ve daha ziyade çocuksuzluk akımının bir ögesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira günümüzde bir yaşam biçimi olarak çocuksuzluğu mümkün kılan; giderek toplulukçu kültürden uzaklaşıp bireyci bir kültüre doğru evrilme ve doğurganlık örüntülerinin de buna paralel olarak değişim geçirmesidir (Önder Erol, 2018). İkinci Demografik Geçiş Kuramı da benzer biçimde

özgeciliten ayrılarak giderek bireyselleşmeyi esas alan yeni bir düşünsel bağlama işaret etmektedir, bu bakımdan bireyselleşme teması kuramın temel varsayımları ile örtüşmektedir.

Antinatalizm ve çocuksuzluk akımlarının ayrıştığına dair ortaya konulan bulgular, literatürde bu akımlara ilişkin yapılan sınıflandırmaların kimini yeniden şekillendirmektedir. Örneğin, Ciaccio (2006, akt. Agrillo ve Nelini, 2008, s. 352)'ya göre çocuksuzluk tercihinin motivasyonları: 'ebeveyn olma arzusu eksikliği', 'kişisel gelişim ve ilerleme isteği', 'fiziksel ve tıbbi endişeler' ve 'dünyaya daha fazla insan getirmemenin cömert bir davranış olduğuna dair inanç' şeklinde ele alınmaktadır. Ne var ki bu araştırmanın bulgularından yola çıkarak bunlardan yalnızca ilk üçünün çocuksuzluk akımıyla ilişkili olabileceği, sonuncusunun ise daha ziyade antinatalizm akımının itici faktörleriyle açıklanabileceği ifade edilebilir.

Antinatalist ve çocuksuzluk düşünce akımlarının sosyal medyadaki yansımalarını Reddit platformu üzerinden inceleyen bu araştırmanın sonuçlarından hareketle, antinatalist düşünce akımının toplumdaki etkisinin yalnızca doğum karşıtlığı değil aynı zamanda ölme hakkı ve isteği bağlamında intihar ve psikolojik sorunlar açısından da araştırılması gerektiği görülmüştür. Öte yanda yer alan çocuksuzluk akımı ise toplumsal değişimin tercihleri etkileyen bir ürünü olması nedeniyle yalnızca bu değişimin tersi yöne evrilmesiyle doğurganlık üzerindeki etkilerinden arınabilir. Ayrıca çocuksuzluk akımının kendi sistemini norm hâline getirme gibi bir motivasyonunun olmayışı ve birey tercihlerine odaklanması, bu akımın toplumsal düzen açısından daha az tehditkâr görülmesine yol açmaktadır. Ne var ki akım, pragmatik olarak toplam doğurganlık hızını nüfusun yenilenme seviyesinin altına düşüren faktörlerden biri olması sebebiyle üzerinde durulmaya değerdir. Bu doğrultuda hem antinatalizmin hem de çocuksuzluk akımlarının sosyal temellerinin araştırıldığı çalışmalara duyulan gereksinim giderek artacaktır.

Kaynakça

- Agrillo, C. ve Nelini, C. (2008). Childfree by choice: A review. *Journal of Cultural Geography*, 25(3), 347-363.
- Benatar, D. (2019). *Keşke hiç olmasaydık: Var olmanın kötülüğü* (2. Baskı). (C. Ö. Özmen, Çev.). Ankara: Doğu Batı Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2006).
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal bilimlerde içerik analizi: Teknikler ve örnek çalışmalar* (3. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Brown, F. L. ve Keefer L. A. (2020). Anti-natalism from an evolutionary psychological perspective. *Evolutionary Psychological Science*, 6(3), 283–291.
- Caldwell, J. C. (1978). A theory of fertility: From high plateau to destabilization. *Population and Development Review*, 4(4), 553-577.
- Coates, K. (2014). *Anti-natalism: Rejectionist philosophy from Buddhism to Benatar*. <https://archive.org/details/antinatalismrejectionistphilosophyfrombuddhismtobenatarken-coates/page/n505/mode/2up>
- Dalay Tez, Z. Ç. (2016). *Ataerkil toplumda gönüllü çocuksuzluk: Türkiye’de ‘gönüllü çocuksuzluk’u seçen kadınlara dair algı ve yaklaşımlar* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- De Giraud, T. (2006). *The art of guillotining procreators: An anti-natalist manifesto*. <https://theophiledegiraud.e-monsite.com/medias/files/antinatalist-manifesto-raw-translation-by-google-1.pdf>
- Eke, N. P. (2020). *Çocuksuzluk tercihinin söylemsel inşası* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1982). *The changing value of children in Turkey*. Honolulu: East West Center.
- Lesthaeghe, R. (1983). A century of demographic and cultural change in Western Europe: An exploration of underlying dimensions. *Population and Development Review*, 9(3), 411-435.
- Lesthaeghe, R. (2010). The unfolding story of the second demographic transition. *Population and Development Review*, 36(2), 211-251.
- Malthus, T. R. (1998). *An essay on the principle of population*. <http://www.esp.org/books/malthus/population/malthus.pdf>

- Morioka, M. (2021). What is antinatalism?: Definition, history and categories. *The Review of Life Studies*, 12, 1-39.
- Natalis. (t.b.). *Online Latin Dictionary* içinde. <https://www.online-latin-dictionary.com/>
- Önder Erol, P. (2018). Toplumsal değerler sistemleri olarak ailecilik ve bireyciliğin doğurganlık üzerine yansımaları. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(35), 871-893.
- Önder Erol, P. (2019). Population policy as a means for bio-politics: The cases of Romania and China. *Khazar Journal of Humanities and Social Sciences*, 22(1), 21-37.
- Özmen, C. Ö. (2018). Global disasters and personal responses in Ian McEwan's *Solar*. *Humanitas*, 6(12), 1-9.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş: Nitel ve nicel yaklaşımlar*. (D. Bayrak, H. B. Arslan ve Z. Akyüz, Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi. (Orijinal çalışma basım tarihi 1998).
- Rao, M. (1994). An imagined reality: Malthusianism, Neo-Malthusianism and population myth. *Economic and Political Weekly*, 29(5), 40-52.
- Reddit (2021). www.redditinc.com
- Rossolatos, G. (2018). Consuming antinatalism in social media: A discourse historical approach, interdiscursive readings in cultural consumer research. *Interdiscursive readings in cultural consumer research* içinde (s. 179-212). Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Salman Yıkılmış, M. (2018). Pronatalist kültürde anne olmamak. *Fe Dergi*, 10(2), 85-97.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). *Doğum istatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2020-37229>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). *Doğum istatistikleri*. Temel doğurganlık göstergeleri, 2001-2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Birth-Statistics-2021-45547#:~:text=Toplam%20do%20C4%9Furganl%20h%20C4%B1z%20C4%B1%20C%202001%20y%20C4%B1%20C4%B1nda,10'un%20alt%20C4%B1nda%20kald%20C4%B1%20C4%9F%20C4%B1n%20g%20C3%B6sterdi>
- Van de Kaa, D. J. (1987). Europe's second demographic transition. *Population Bulletin*, 42(1), 3-57.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin

Önder Erol, P. ve Zor, A. (2022). Doğum karşıtı düşünce akımlarının sosyal medyadaki yansımaları: Reddit örneği. *Humanitas*, 10(20), 267-286.

Yayımları.

Zandbergen, J. R. (2020). Between iron skies and copper earth: Antinatalism and the death of god. *Zygon*, 56(2), 374-394.